

ДУХОВНІ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ ОСНОВИ ДАВНЬОРУСЬКИХ ЦІЛИТЕЛІВ

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

Мета: дослідити роль давньоруського цілителя Агапіта в історії медицини.

Матеріали і методи. Проведено систематичний аналіз наукових джерел інформації щодо діяльності ченця Агапіта.

Результати. В основу життя і діяльності Агапіта було покладено гуманізм, духовність і використання природних ресурсів та людських резервів.

Висновки. Громадська і професійна діяльність Агапіта викликає повагу і не втратила актуальності. Знати і пам'ятати своїх визначних предків означає зберегти свою духовну силу і мати непохитне душевне здоров'я.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: здоров'я, духовні сили, милосердя, безкорисливість, гуманність, доброта.

З відліком часу все більше привертають увагу сторінки з історії власного державотворення, тобто період давньоруської державності, враховуючи той фактор, що у непосильній боротьбі між європейськими та азіатськими культурами Київська Русь зуміла встояти, усвідомити і зберегти свою автономність. Сьогодні дослідники відмічають численні теорії, що мають право на життя, ми ж привертаємо свою увагу до феномену власного народу, його духовних, освітніх, культурних складників. Вважають, що Київську Русь, як державу, консолідував український етнос [2], який жив і творив, зберігав і примножував власні традиції.

Такою постаттю цього періоду є Агапіт, який походить з Києва, з української землі, про яку знають та про яку чують на всіх кінцях світу [4].

Мета дослідження: дослідити роль Агапіта як давньоруського цілителя, в основі дій якого були гуманізм, духовність і використання природних ресурсів та людських резервів.

Матеріали і методи. Нами проведено систематичний аналіз наукових джерел інформації щодо діяльності Агапіта.

Результати дослідження та їх обговорення. Агапіт серед ченців Києво-Печерського монастиря вирізнявся даром зцілення: знав тайни народної медицини, але лікував не лише її засобами, але й зцілював силою Слова із Святого Письма. Допомігав Агапіт усім, від жебрака до князя, причому плати за свої послуги не брав. Цим заслужив такий великий авторитет і пошану, що його поховано було у Ближніх печерах Печерського монастиря, який став надзвичайно діяльним розсадником духовної просвіти в Україні [1].

Якщо людина – творіння Боже, то й всі сили в ній – від Бога. Звідси, що б людина не творила, яку б справу не здійснювала, вона не повинна

забувати імені Господнього і пам'ятати, що всякий успіх всякої справи прийде лише тоді, коли людина йтиме до нього з ласки Божої. А пам'ятати ім'я Господнє – це не просто згадувати його, а виконувати Божі Заповіді та заповіді, особливо свято дотримуватись обіцянок і клятв, даних ім'ям Господнім. Обіцянкою Агапіта було не залишати монастирських стін і допомагати хворим тільки в цій святій обителі. Причини – бо зцілює він не своєю, людською, а Божою силою. Своєї обіцянки дотримався навіть тоді, коли лікував князя Володимира Мономаха і передавав йому лікувальне зілля, молився за його тілесне здоров'я та зцілення його душі і подолав княжий недуг, не вийшовши за монастирські ворота, хоча князь наполегливо присилав за цілителем своїх слуг.

Допомогти ближньому – святе християнське правило, але воно має святу християнську умову: допомога має бути безкорисливою. Бо лише тоді принесе користь тому, кому допомагають, і зарахується тому, хто допомагає. Особливо це стосується допомоги хворим, враженим тілесною чи душевною недугою. Дар лікувати і зцілювати – тільки від Бога. А Господь користі не визнає, і користь – то від лукавого.

І скільки пройшло часу з тих древніх днів, а мудрість, що була виражена, у слові і вчинках давньоруських мудреців, не втрачає ваги і значущості в наші часи. Тільки добрі наміри творять добрі справи, зменшуючи зло.

Лікувальної справи ще можна навчитися, а от мистецтва зцілення – ні, то дар Господній, який дається далеко не кожному. Цілитель насамперед має усвідомлювати, що зцілення – це дарований Богом дар, що не може приносити вигоди. «Даром держали, даром і віддайте» – така думка висловлена Ісусом Христом у Святому Євангелії.

Більше того, якщо просте лікування здійснюється безкорисливо, то воно стає стократ кориснішим для інших, практично може перейти в зцілення тіла та душі недужної людини. Саме такими лікарями – безсрібниками були Святий Косма і Даміан і таким став Агапіт, чернець і цілитель Печерський. Бо коли хто хотів віддячити йому, Агапіт пояснював, що оздоровлення і зцілення здійснилося з Божої ласки, тому дякувати треба Богу, і зробити це можна дуже просто – допомогти вбогим людям, сиротам, вдовам, калікам... Від такої подяки буде справжня духовна користь усім: і скромному лікарю-цілителю, який не поступився духовною цінністю заради тлінної вигоди, і тому, хто віддячує, бо зміцниться його дух вчиненим милосердям і щедрістю, і тому, якому дають, бо підбадьорюється його дух отриманою милістю...

Вивчаючи свою духовну спадщину, на яку був такий багатий давньоруський період, ми звертаємось до першоджерел і цим самим збагачуємо свій духовний і культурний потенціал.

Звернемось до Києво-Печерського патерика і побачимо, що він говорить про це. Захворів у Чернігові князь Володимир Всеволодович Мономах, якого завзято лікував вірменин, але безуспішно, і хвороба посилювалася. Тому князь, вже знаходячись при смерті, послав до Печерського ігумена (тоді ігуменом був Іоан) з проханням прислати до нього в Чернігів блаженного Агапіта, щоб лікувати його. Покликав його (Агапіта) ігумен і передав йому прохання князя. Але блаженний Агапіт, якого ніколи не бачили, щоб він виходив за ворота (монастирські) і лікував, окрім як в монастирі, відповів смиренно: «Якщо я з такою справою піду до князя – повинен йти і до всіх. Прошу тебе, отче, дозволити мені не виходити з монастирських воріт для слави людської, від якої втікати до останнього мого подиху я обіцяв перед Богом; якщо хочеш, я краще піду в іншу країну і повернусь сюди, коли зникне ця проблема». Посланець князя, зрозумівши, що йому не вдасться покликати до свого володаря самого блаженного Агапіта, почав просити його дати хоча б зілля для зцілення. На прохання ігумена блаженний дав посланцю зілля від своєї їжі, і коли це принесли до князя і він прийняв його, – він став здоровим молитвами блаженного.

Тоді князь Володимир Мономах прийшов сам у Печерський монастир, щоб побачити, хто той, через кого Господь дарував йому здоров'я: він ніколи не бачив блаженного і хотів вшанувати його подарунком. Але Агапіт, не бажаючи бути прославленим на землі, заховався, і принесене для нього золото князь віддав ігумену. З часом той же Володимир знову послав одного із своїх бояр з багатьма дарами до блаженного Агапіта. Посланець, знайшовши його в келії, поклав перед ним принесене. Блаженний же сказав йому:

«Чадо, я ніколи ні від кого не брав нічого, тому що ніколи не зцілював силою моєю, а Христовою, і тепер не потребую цього». Боярин відповів: «Отче, хто послав мене, знає, що ти не береш нічого, але прошу тебе, щоб втішити сина свого, якому Бог дарував через тебе здоров'я, прийми це і віддай, якщо хочеш, вбогим». Відповів йому старець: «Якщо ти так говориш, – візьму з радістю. Передай же тому, хто послав тебе, що і все інше, що він має, – чуже, і нічого не може він взяти з собою, відходячи в життя, то нехай роздасть те вбогим».

Борючись за життя, не можна думати про смерть. Особливо, коли йдеться про лікування хворого чи зцілення недужого. Тоді треба думати тільки про життя, а не про смерть, бо в цьому – значна частина успіху, оскільки дар Божий зцілення даний для життя, а не для смерті. Адже сама думка про смерть підточує тілесні і духовні сили лікаря-цілителя, гірше, передається хворому і недужому і послаблює його духовну стійкість і тілесну міць. Бо в усьому в боротьбі життя зі смертю особливо має бути Віра, Надія, Любов. То ж Господь допомагає і опікає тих, хто до останнього подиху не втрачає віру в Божу ласку, надії на успіх доброї слави та любові до краси людської душі

Віра, Надія і Любов, як найвищі духовні якості людини і дари Святого Духа, проводять людину до душевного стану, при якому вона розуміє, що живе не для себе, а цілком повинна віддати себе досягненню життєвого блага для іншого. Високе покликання любити ближнього означає, що люди мають бути, як ангели: оберігати своїх ближніх, допомагати їм добродією пройти свій життєвий шлях. Так вчить Святе Євангеліє, і воно ж вимагає берегти себе для інших, віддавати себе іншим – в цьому суть добродієвості і милосердя

Наставником Агапіта був преподобний Антоній, який, не маючи себе за святого, сам, ніби святий, щирою молитвою допомагав іншим, особливо хворим і знедоленим. Спроможність допомогти ми по праву називаємо мистецтвом, яке твориться шляхом накопичення досвіду і справляє величезне враження мудрістю [3].

І сьогодні цей приклад викликає захоплення і подив [3]. Агапіт і розпочав з того, що в усьому наслідував Антонія, особливо в його жертвних справах: блаженний йшов в келію до хворого брата-ченця і там не просто лікував його, а допомагав йому, як звичайний слуга, – доглядав як немовля, годував, поїв цілющим зіллям, мовився. І тут виявлялося три головні засоби, глибока тайна Агапітового цілительства: милосердя, зілля і молитва. Через милосердний догляд переходила до недужого Агапітова сила, а через зілля – сила матінки-природи; молитва несла хворому Божу благодать. То догляд і зілля лікували тіло, а молитва зцілювала душу – і знесилена хворобою людина долала недуг...

Висновки

Успіх завжди небезпечний. Навіть успіх, досягнений у добродійній справі і в добродійній діяльності. Бо усіх накликає гнів та нападки з боку заздріників та зловмисників, котрі самі на добродійний успіх не здатні, а тому лютують і готові заплямувати і знищити кожного, хто такого успіху досягає. Агапіту довелося зазнати переслідувань і злих нападок за своє успішне цілителство, але він не просто терпів такі випадки, але й відповідав на них ще більшою добродійністю, аби зло не породжувало нове зло. Він знав, що зло не долається злом, а лише добром. І ні перед яким злом не можна відступати, а долати його доброю справою і боротись до останньої миті, з останніх сил, яких, можливо, залишилась лише краплина.

Тому і зажив Агапіт доброї слави, якої не прагнув, але яка сама прийшла до нього через його жертвне життя заради інших.

У таких велетнях національного духу ми повинні шукати одкровення нашого власного духовного шляху [5]. Суспільство, яке знає та береже, постійно примножує духовну, культурну спадщину, є згуртованим і сильним, воно спроможне рухатися вперед і бути лідером, вносити свій особистий внесок у світову культурну спадщину та бути в ранзі серед розвинутих країн світу.

Перспективи подальших досліджень становлять інтерес у вивченні історичної спадщини, як зв'язку поколінь, на який повинні опиратися майбутні фахівці-медики.

Список літератури

1. *Возняк М.* Історія української літератури в III томах. – Т. 1. – Л.: Просвіта, 1920. – С. 344.
2. *Залізник Л.* Від Слов'янів до української нації. – 2-е вид. – К., 2004. – С. 253. – (Серія: «Бібліотека українця»).
3. *Котляр Н. Й.* Древняя Русь и Киев в летописных преданиях и легендах / *Н. Й. Котляр.* – К., 1986. – С. 156.
4. *Крип'якевич І.* Історія Української Культури / *І. Крип'якевич.* – 4-е вид. – К.: Либідь, 2002. – С. 650.
5. *Федотов Г. П.* Святыя Древней Руси / *Г. П. Федотов.* – Нью-Йорк, 1960. – С. 240.

ДУХОВНЫЕ И ЗДОРОВЬЕСОХРАНЯЮЩИЕ ОСНОВЫ ДРЕВНЕРУССКИХ ЦЕЛИТЕЛЕЙ

Т.Б. Кадобный, И.С. Боцюк, А.В. Лабивка

ГВУЗ «Тернопольский государственный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины»

Цель: исследовать роль древнерусского целителя Агапита в истории медицины.

Материалы и методы. Проведен систематический анализ научных источников информации относительно деятельности монаха Агапита.

Результаты. В основу жизни и деятельности Агапита были положены гуманизм, духовность и использование природных ресурсов та человеческих резервов.

Выводы. Общественная и профессиональная деятельность Агапита вызывает уважение и не утратила актуальности. Знать и помнить своих выдающихся предков значит сохранить свою духовную силу и иметь несокрушимое душевное здоровье.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: здоровье, духовные силы, милосердие, бескорытность, гуманность, доброта.

SPIRITUAL AND HEALTH KEEPING BASIS OF ACTIVITY OF OLD RUSSIAN HEALERS

T.B. Kadobnyi, I.Z. Botsyuk, A.V. Labivka

SHEI "Ternopil State Medical University named after I. Ya. Gorbachevskiy Ministry of Health of Ukraine"

Purpose: to investigate the role of old Russian healer Agapit in medicine history.

Materials and methods. The systematic analysis of scientific sources of information regarding monk Agapit has been carried out.

Results. The basis of life and activity of Agapit was the humanism, spirituality and use of natural resources and human reserves.

Conclusions. Public and professional activities Agapit causes respect and has not lost urgency. Know and remember outstanding ancestors means to keep the spiritual force and have an unshakable mental health.

KEY WORDS: health, spiritual force, compassion, generosity, humanity, kindness.

Рукопис надійшов до редакції **15.09. 2014 р.**

Відомості про авторів:

Кадобний Тарас Богданович – ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України», к. філос. наук, викладач кафедри філософії та суспільних дисциплін тел. (0-352)-52-48-87

Боцюк Ірина Зотіївна студентка Львівського національного університету імені І.Я. Франка

Лабівка Оксана Володимирівна студентка ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»